

Orosz István

Sakkparti a szigeten

Borda Antikvárium, 2015, 236 oldal, 12 000 Ft

A nagy retus

Sultz Sándor könyvajánlója

Gorkij és Lenin röhögve belehúgyoznak a Vezúvba. Közben persze egymás szerszámát lesik. Noha nem a méret a lényeg, azért az mégis fontos, kié a nagyobb. Gorkijé amolyan pórias, ami erekió után se lesz sokkal nagyobb. Hozzá képest Leniné egy nudli. De az övét nem is csak azért kell meglesni, hogy mekkora. Hanem, hogy körül van-e metélve, és hogy látszanak-e rajta a vérbaj tünetei. Nincs és nem. Szóval lehet a szerszámot kirázni, elrakni. Ezután Lenin Madáchot idéz, német fordításban. Lenin és Gorkij a Vezúvba 1908. április 24-én, vagy 12-én vizelt bele.

Előtte való nap az atyec, avagy az öreg, aki már öregnek született, tehát Lenin Capri szigetén tartózkodott Gorkij meghívására. Nagy csapat gyűlt ott össze, csupa fontos emigráns, igaz forradalmár még 1905-ből. Közülük is talán a legfontosabb Bogdanov, a sztárec, régi jó barátja, akivel még Finnországban ették a száműzetés keserű kenyerét. Sajnos azóta sokat romlott a viszonyuk. Elvi oka az, hogy Bogdanov machista, vagyis empiriokriticista lett, az igazi oka, hogy Bogdanov csaknem annyira karizmatikus személyiség. Vagyis veszélyes figura annak, aki maga akar lenni a vezér, a párt elnöke, a legcsavarosabb farkú alfa hím, a kakas a szemétdombon, a cár helyett a cár, az első megmondó, a minden, az ámen és a nem á.

Gorkij szándéka az, hogy össze-

békíti az öreget és Bogdanovot. Nem sikerül neki. Ennek az oka alighanem az volt, hogy Lenin nem is akart kibékülni. Na és akkor erre jön rá még nem is egy, hanem több szívlapáttal az a sakkparti, amit Lenin és Bogdanov játszott a Vezúvba vizelés előtt egy nappal, vagyis 1908. április 23-án, vagy 11-én, kora délelőtti kezdettel.

Egy sakkparti, ami lehetne akár kedélyes időtöltés is, de ez nem az.

Finnországban anno rengeteget sakkoztak, közben borongtak két parti között és alatt, és vodkát ittak hozzá. Itt a bolsevik párt sorsa és így a nagy forradalom mibenléte dőlt el, kérem szépen, és így hosszasan boronghatunk a „mi lett volna, ha nem ülnek le sakkozni?” Bogdanov hagyja Lenint nyerni. Ehelyett viszont az történt, hogy Bogdanov szénné alázta az öreget. Bogdanov

győzelmét nem lehetett megbocsátani. Ráadásul igen fontos kibecik előtt cselekedte, akik nyilván a hírért viszik, nem mindig igaz az, hogy: Lenin nyer, Lenin nyert, Lenin nyerni fog.

Na most, a világ sorsát igencsak befolyásoló partiról néhány fotó is készült. Ebből egy az, ami a történet csomó-pontjával kínálkozott. A történet elmesélője, Orosz István számára. A drámai tetőpont. És dramaturgiai mesterfogás. Mert a szerző a fotó exponálásának pillanatában megállítja az időt. Megteheti, a kép ráégett a lemezre, az már nem fog elmozdulni. Csak módosulni.

Balról Lenin kalapban. Vele szemben Bogdanov. Köztük az asztal, azon a tábla. A bábukat nem látjuk. A szerző szerint a parti ott tart már, hogy Leninnek annyi.

Meglépte a végzetes Huszár b5 – c7 húzást, és aki tud sakkozni, az látja, Lenint egy jó éles, sarló alakú kiskéssel kiherélték. És Bogdanov, a „jóbarát” volt a karektergyilkos. Aki sunyin, alattomosan az akkor ismeretlen Aljehin még ismeretlenebb megnyitásával eleve zavarba hozta az öregot.

Olyat kéne lépni, hogy mégis ő veszítse el a partit. Mert Lenint iszonyú ostobaság megalázni, pláne fontos kibicék előtt, akik között nem ám Gorkij a legfontosabb, hanem...

A NŐ! Aki viszont a képen nem látszik. Csak a szoknyája. Ha ugyan ő ül ott abban a szoknyában, félig háttal a fotográfusnak. De csak a szoknya látszik.

Ő mégis van. Annyira van, hogy csak ő van. Marija Fjodorovna. A SZÍNÉSZ-NŐ! A DÍVA. A végzetasszony. Most éppen Gor-kij szeretője. Cári ügynök? Kém? Ellen-kém? Ki tudja? Ezt is csak ő. Sztálin ügynöke lesz nem is sokára: róla csak ez az egy információ biztos. Vagy inkább ez se. Tehát Bogdanov nem lép. És megállt az idő.

Orosz István ezt a sűrített pillanatot használja fel arra, hogy mesélni kezdjen. Mesélni mindenkiről, aki a fotón

látható. Aztán nem látható. Aztán megint, aztán végképp nem. A fotográfőról azonképpen retusálódik ki egy-egy kibic, vagy kerül talán vissza, hogy éppen ho-gyan áll a szénája

És a szerző mesél. Lábjegyzetekkel alátámaszt, ok-adatol, bizonyít. Kivel mi van, volt és talán lesz. Mért nincs a képen, és hogyhogy még, vagy már megint rajta van. A szerző antikvárius szorgalma történelmi-történelmi kutatóként lenyűgöző. „Korszerűtlen” történelmi szemlélődése meggyőző. És a fikciók szépen kitöltik a hézagokat.

Amire Bodganov végre lépne, ad-digra beavattottak leszünk mi olvasók is.

Ezek az 1905-ös emigránsok. Mellesleg sokan a cári titkosrendőrség ügynökei. Kezdve Leninnel, aki minimum ketten vannak, és ez se vicc, mint a Vezúvról húgyozás. Az egyik az ismert kicsi, kopasz, kétszínű szemű, rövid nyakú pártvezér, Bulgakov Wotanja, a másik Lenin az illegalitásban viszont egy nyolcvan magas, francia kém és többnyire nő.

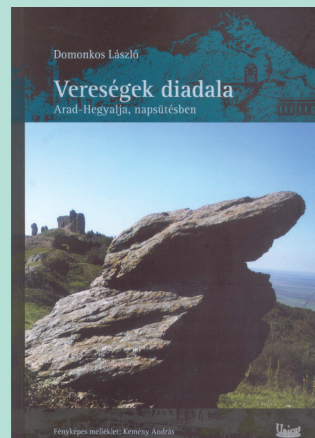
Ki figyelt meg kit? A megfigyelőt ki figyeli? Ki jelentett fel kit. Ki ölt és ki öletett.

Végy egy óriási ötletet! Hogy ezt az egész bolshevik cirkuszt, ami a sztálini terrorba csúcsosodott ki, a Caprin lejátszott parti ürügyén mutasd be. Aztán, ahogy kell, nagy tehetséggel és hangyaszorgalommal hordj össze mindent, ülj le és írd meg! Ilyen egyszerű ez a recept. Ezt a szerző már A követ és a fáraó című tanulmányában is alkalmazta, azt is lenyűgöző eredménnyel.

*

Borító és tipográfia Kiss István. Maga a könyv, mint műtárgy is igen szép munka. A rajzfilm a könyvvel együtt, annak mellékleteként kapható.

Az Unicus Műhely ajánlata

Ára: 4200 Ft

„Ha a vereség után meg is aláznak – ami majdnem mindig bekövetkezik, a mi tájainkon különösképpen: eggyel több ok a vesztes büszkeségének féltékeny őrzésére. A lerángatás után sárba taposott, megtiport magyar zászló és az azt védeni próbálókra leadott gyilkos sortűz – anno Kolozsvárott, Pozsonyban, egyebütt – így válik valamiféle réges-régi, Mátyás király meg Károly Róbert előtti napsütéses aranylő védjeggyé. «A megalázott lázadás, el-lentmondásaival, szenvedéseivel, újabb meg újabb vereségeivel és lankadatlan büszkeségével ad fáj-dalmas és reménykedő tartalmat az emberi természetnek» – üzeni Camus *A lázadó emberben*.” Ugyanő a *Sziszüphosz mitoszát* úgy zárja: «nincs sors, amin a megvetés felül ne tudna emelkedni». Tegyük hozzá: és a vesztes büszkesége.

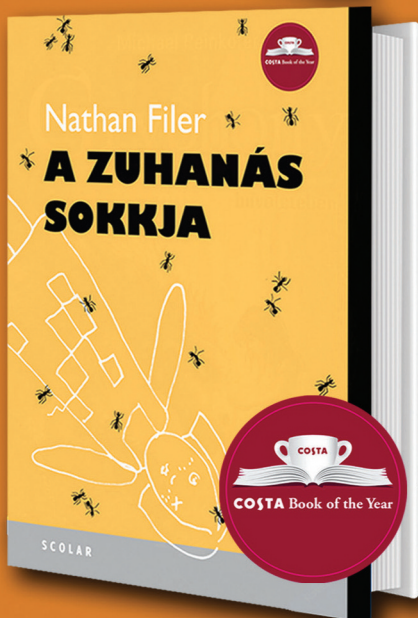
Domonkos László

Per Petterson:
Megttagadom

Ian McEwan:
Mézesmadzag
(Sweet Tooth)

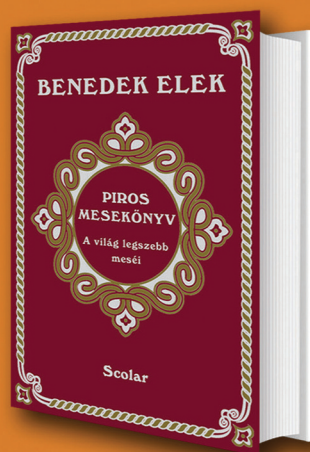
Nathan Filer:
A zuhanás
sokkja

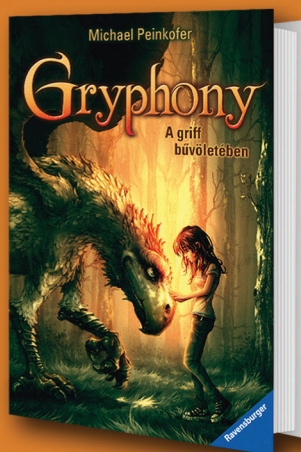
Hallgrímur
Helgason:
101 Reykjavík

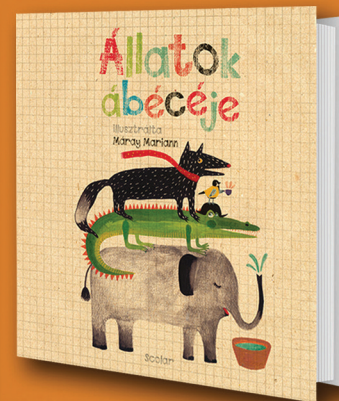
Illés Andrea-Horváth Ildi:
Királylányos könyv

Benedek Elek:
Piros mesekönyv

Michael Peinkofer:
A griff bűvöletében

Máray Mariann:
Állatok abécéje